

Dyslexieprotocol

Oktober 2023
Gertrudis
Tongerlo

Inhoud

1. De faciliteiten.....	3
1.1 Algemeen	3
Algemene faciliteiten	3
Individuele faciliteiten	5
2. Het informeren van docenten, mentoren en leerjaarcoördinatoren.....	6
3. De dyslexiecoördinator.....	7
4. De screening van de brugklasleerlingen.....	8
5. De spellingklas	9
6. De screening van individuele leerlingen.....	10
7. Overzicht dyslexiefaciliteiten.....	11
Algemene afspraken dyslexie	11
Specifieke afspraken	12
Overig	12

1. De faciliteiten

1.1 Algemeen

Leerlingen die een dyslexieverklaring hebben, krijgen bij de start van hun schoolloopbaan (of nadat dyslexie is vastgesteld) een dyslexiekaart. Deze (blauwe) kaart blijft de gehele schoolperiode geldig. De dyslexiekaart wordt uitgereikt nadat de dyslexieverklaring in het bezit van de school is. De dyslexiecoördinator heeft ook inzage in het verslag van het bijbehorend psychodiagnostisch onderzoek nodig om individuele faciliteiten toe te kennen.

Achterop de dyslexiekaart staan de volgende verantwoordelijkheden van de leerling:

- Zet altijd een D op je proefwerkblad!
- Zorg dat je op tijd in de les bent, anders heb je geen recht op tijdverlenging.
- Geef tijdig bij de docent aan dat je extra tijd nodig hebt.
- Mondeling overhoren: je maakt altijd eerst het schriftelijk werk mee. Je moet zelf om een mondelinge overhoring vragen.
- Zorg dat je huiswerk altijd in orde is. Corrigeer je fouten met een andere kleur.
- Neem als het nodig is aantekeningen van een klasgenoot over.
- Als jouw inzet bij een vak onvoldoende is, mag je van een docent ook geen extra inzet verwachten!

Algemene faciliteiten

De volgende leerlingen kunnen gebruik maken van extra faciliteiten:

- Leerlingen die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring
- Leerlingen die onderzocht zijn door een extern deskundige, maar waarbij dyslexie pas vastgesteld kan worden na een periode van – externe – remedial teaching (meestal een half jaar). Deze leerlingen krijgen tot en met het heronderzoek een tijdelijke dyslexiekaart.
- Leerlingen die onderzocht gaan worden op dyslexie, krijgen vanaf het moment van aanmelding voor onderzoek een tijdelijke dyslexiekaart.

Een tijdelijke dyslexiekaart wordt slechts voor één schooljaar afgegeven en kan bij uitzondering in overleg verlengd worden tot het vóór eindexamenjaar.

Alle leerlingen uit bovenstaande groepen komen in aanmerking voor een aantal algemeen geldende faciliteiten (zie ook overzicht dyslexiefaciliteiten, blz. 9-10):

- 1 tijdverlenging bij toetsen en overhoringen
- 2 een afwijkende normering bij spelfouten (met uitzondering van schoolexamens schrijfvaardigheid)
- 3 recht op mondeling herkansing bij de moderne vreemde talen (met uitzondering van schoolexamens)

Tijdverlenging bij toetsen en overhoringen

Bij toetsen en overhoringen heeft een dyslectische leerling recht op extra tijd. De richtlijn is ongeveer 25% van de duur van het proefwerk of de overhoring.

Hierbij maakt de docent een keuze uit de volgende mogelijkheden:

1. De leerling kan verder werken in het lokaal en maakt gebruik van een deel van de les aan de volgende klas in hetzelfde lokaal met dezelfde docent. De docent kan daarbij medewerking vragen van collega's zoals docenten, toa's en coördinatoren.
2. De leerling gaat met de docent mee naar het volgende lokaal en maakt het werk daar af. De docent kan daarbij medewerking vragen van collega's zoals docenten, toa's en coördinatoren.
3. De leerling maakt de toets af in het studiehuis bij de heer De Bruijn. Wanneer gebleken is dat een leerling veelvuldig gebruik maakt van tijdverlenging, is het ook mogelijk de toets volledig in het studiehuis te maken.
4. De docent zorgt voor een toets die voor alle leerlingen, dus ook de leerlingen met dyslexie, ruim te maken is binnen een lesuur.
5. De docent beperkt vooraf het aantal te maken opgaven voor de dyslectische leerling. De normering wordt vastgesteld op het aangegeven aantal opgaven.

NB: De dyslectische leerling zorgt ervoor op tijd aanwezig te zijn in het lokaal. Als de leerling te laat komt, kan hem het recht op tijdverlenging onttrokken worden.

Afwijkende normering bij spelfouten

1. Toetsing bij Nederlands:
  - In klas 1 worden alleen fouten in de werkwoordsvormen, hoofdletters en leestekens aangerekend. Vanaf klas 2 worden ook fouten tegen de regels die op dat moment worden getoetst aangerekend.
  - Bij toetsen en schoolexamens waarbij niet in eerste instantie spelling wordt getoetst, bijvoorbeeld leesvaardigheid, worden spelfouten niet aangerekend.
  - Bij alle toetsen en schoolexamens kan bij een aantal vragen aangegeven worden dat een fout tegen hoofdletter en sluittekens meetelt. Deze fouten tellen voor dyslectische leerlingen even zwaar mee.
  - Om de leerling goed voor te bereiden op het centraal schriftelijk examen, kan bij overige schoolexamens spelling voor een klein deel meegeteld worden. Het CvTE (College voor Toetsen en Examens) heeft immers bepaald dat spelling bij het centraal examen voor alle leerlingen even zwaar telt.

Schoolexamens waarbij schrijfvaardigheid getoetst wordt, maakt de dyslectische leerling op de computer met gebruik van de spellingcontrole .

2. Toetsing bij Moderne vreemde talen:
  - Bij toetsing van idioom worden duidelijk dyslectische fouten niet meegerekend (vb. Duits: Mathematik i.p.v. Mathematik; Engels: hause i.p.v. house; Frans: avior i.p.v. avoir).
  - Vaak wordt de volgende vuistregel gehanteerd: wanneer hardop uitgesproken het juiste woord 'klinkt', is er bij afwijkende spelling sprake van een dyslectische fout. De afwijking mag echter niet zo groot zijn dat het geschreven woord niet herkenbaar meer is.
  - Schrijffouten die ontstaan door een grammaticale fout tellen voor dyslectische leerlingen even zwaar mee (vb. Frans: la femme joli i.p.v. la femme jolie).

- Duits
    - Hoofdletters/kleine letters worden niet fout gerekend.
    - Het gebruik van de Umlaut wordt alleen fout gerekend in die oefening die het gebruik van die regel toetst (sterke werkwoorden en meervoudsvormen)
  - Frans
  - Lidwoorden (le/la/l'/les) worden half fout gerekend vanwege het grammaticale karakter.
  - Het vergeten of verkeerd schrijven van accenten wordt niet fout gerekend.
3. Toetsing bij overige vakken:
- Bij deze vakken worden spelfouten in het Nederlands niet aangerekend.
4. Spelfouten bij schrijfoopdrachten, werkstukken etc. die de leerling thuis en/of op de computer maakt:
- Van de leerling mag worden verwacht dat bij deze opdrachten de spelling aan de eisen voldoet. De leerling kan hierbij immers gebruik maken van spellingcontrole, grammaticaconrole of ondersteuning van anderen.
  - Schrijfoopdrachten die getoetst worden, ook bij schoolexamens, mag een dyslectische leerling op de computer maken met gebruikmaking van de spellingcontrole¹.

Recht op mondelinge herkansing bij de moderne vreemde talen

Wanneer een leerling met een (tijdelijke) dyslexiekaart een schriftelijke overhoring bij de moderne vreemde talen onvoldoende maakt, heeft hij of zij het recht deze mondeling te herkansen. Het hoogste cijfer wordt vervolgens in Magister ingevoerd. Een goede uitspraak is hierbij een vereiste. De overhoring wordt altijd eerst schriftelijk gemaakt.

Als een leerling zich aantoonbaar niet heeft voorbereid op de schriftelijke overhoring kan hem het recht op een mondeling herkansing ontzegd worden. De docent bepaalt het tijdstip van de mondelinge overhoring. In het algemeen zal dit zo kort mogelijk na de schriftelijke overhoring zijn.

Proefwerken kunnen niet mondeling worden afgenomen.

Individuele faciliteiten

In bepaalde gevallen kan een leerling behoefte hebben aan aanvullende faciliteiten. Deze worden nooit als een vanzelfsprekendheid toegekend. De leerling en/of de ouders moeten deze faciliteiten aanvragen bij de dyslexiecoördinator. Deze beslist na raadpleging van het onderzoeksrapport over het al dan niet toestaan van faciliteiten. Eventueel wordt nadere informatie ingewonnen bij vakdocenten en, indien van toepassing, externe begeleiders.

Bij individuele faciliteiten valt te denken aan:

- het deels of volledig werken op een laptop, zowel tijdens de lessen als bij toetsen
- het werken met een tekst-naar-spraak-programma bij leesteksten en proefwerken

Ook een leerling met een tijdelijke dyslexiekaart mag gebruik maken van tekst-naar-spraaksoftware. Dit gebeurt in samenspraak met de dyslexiecoördinator.

2. Het informeren van docenten, mentoren en leerjaarcoördinatoren

De dyslexiecoördinator informeert de collega's, de mentor en de leerlingcoördinator zo spoedig mogelijk na ontvangst van een verklaring. In Magister worden opmerkingen meegenomen die voor een goede begeleiding van de leerling op school relevant kunnen zijn. Bij de overgang naar een volgend leerjaar wordt de informatie zo spoedig mogelijk in Magister geactualiseerd, maar in ieder geval binnen drie weken na de start van het volgende schooljaar.

3. De dyslexiecoördinator

De dyslexiecoördinator zorgt voor:

- het screenen van brugklasleerlingen op het gebied van spelling; het informeren van ouders (schriftelijk en/of mondeling bij een advies specialistisch onderzoek te laten plaatsvinden) en collega's over de resultaten van dictees en andere onderzoeken;
- het screenen van individuele leerlingen uit alle leerjaren op lees- en spellingproblemen indien de schoolprestaties daartoe aanleiding geven;
- overleg met externe instanties (met name bij het tweede screeningsdictee);
- de toekenning van de faciliteiten en het uitreiken van de (tijdelijke) dyslexiekaart;
- het coördineren van alle activiteiten die samenhangen met de spellingklas;
- het informeren van de leerlingcoördinatoren, mentoren en docenten over dyslectische leerlingen bij de jaarovergang en bij nieuwe onderzoeksresultaten;
- het ondersteunen van collega's bij de begeleiding van leerlingen met leerproblemen;
- het leveren van een bijdrage aan het beschikbaar zijn van geschikt leermateriaal (ClaroRead);
- het inventariseren van de faciliteiten die voor het eindexamen moeten worden aangevraagd.

4. De screening van de brugklasleerlingen

Alle brugklasleerlingen worden onderzocht op spellingproblemen. Na een aantal lesweken nemen de docenten Nederlands tijdens hun les een screeningsdictee af (gekozen is voor het dictee “Het wonderlijke weer” uit het screeningsinstrument van het Protocol dyslexie). Ook wordt bij alle leerlingen de stilleestoets “Een tekenbeet” afgenomen, om een eerste indruk te krijgen van het leestempo. Ook leerlingen waarbij al dyslexie is vastgesteld, maken dit dictee mee. De docenten Nederlands corrigeren de dictees.

De leerlingen die bij dit dictee een standaardscore 2 of lager halen, worden door de dyslexiecoördinator schriftelijk uitgenodigd voor een tweede dictee. Een leerling met opvallende fouten en een standaardscore 3 wordt ook uitgenodigd voor het tweede dictee. De andere leerlingen ontvangen geen uitslag van het eerste dictee.

Bij het tweede dictee maken de leerlingen het dictee “Vier scholieren”. Het dictee wordt gecorrigeerd door de dyslexiecoördinator en naast de resultaten van het eerste dictee gelegd. De dyslexiecoördinator maakt een eerste analyse op basis van de aard van de fouten. Hierbij wordt tevens gekeken naar de informatie van de basisschool. Het werk van leerlingen die opvallen door het aantal fouten of de aard van de fouten in combinatie met een laag leestempo, wordt nogmaals beoordeeld door de dyslexiecoördinator. De dyslexiecoördinator formuleert op basis van alle gegevens een advies, dat aan de ouders wordt doorgegeven.

De volgende adviezen zijn mogelijk:

1. Er is op dit moment geen noodzaak tot extra begeleiding.
2. De leerling wordt uitgenodigd deel te nemen aan de spellingklas.
3. De ouders krijgen het advies om hun zoon/dochter te laten onderzoeken op dyslexie. Ook deze leerlingen mogen deelnemen aan de spellingklas.

Ouders die het advies 3 krijgen, worden uitgenodigd voor een gesprek met de dyslexiecoördinator. De andere adviezen worden schriftelijk uitgebracht. De organisatie van de screening is in handen van de dyslexiecoördinator.

5. De spellingklas

De leerlingen die bij beide screeningsdictees zijn uitgevallen en de leerlingen die in het bezit zijn van een dyslexieverklaring kunnen deelnemen aan de spellingklas (18 lessen, start november/december). In deze spellingklas worden leerlingen nogmaals getraind in de spelling van het Nederlands (klankzuivere spelling; regelspelling; klank-tekenspelling en inprentspelling). Hierbij wordt gebruik gemaakt van daartoe speciaal ontwikkeld materiaal. Leerlingen die al extern begeleid worden of al veel begeleiding gehad hebben, wordt deelname aan de spellingklas ontraden.

De lessen worden gegeven door een docent Nederlands, bij voorkeur met een aanvullende opleiding Remedial teaching of Master SEN. De spellingklas wordt afgesloten met afname van het dictee “Vier scholieren”. De resultaten van de leerlingen worden vergeleken met de resultaten die zij in eerder in het schooljaar bij dit dictee behaalden. In een enkel geval krijgen de ouders alsnog advies om hun zoon of dochter extern te laten onderzoeken.

De organisatie van de spellingklas is in handen van de coördinator dyslexie.

6. De screening van individuele leerlingen.

Er doen zich jaarlijks vragen voor over leerlingen die niet zijn opgevallen bij de screening in de brugklas. De resultaten op het gebied van spelling of op het gebied van (begrijpend) lezen blijven achter bij de verwachtingen. De mentor, de leerlingcoördinator of individuele docenten kunnen zich met vragen over deze leerlingen richten tot de dyslexiecoördinator. Als daartoe aanleiding bestaat, kan deze de leerlingen individueel een signaleringsonderzoek afnemen. Afhankelijk van de problemen wordt gekeken naar problemen met spelling, lezen en eventueel de moderne vreemde talen.

Van een individueel signaleringsonderzoek maakt de dyslexiecoördinator een verslag en doet deze aan ouders toekomen. Indien gewenst volgt een gesprek. Het verslag van de screening wordt in Magister geüpload. De ouders kunnen het advies krijgen hun zoon/dochter extern te laten onderzoeken.

7. Overzicht dyslexiefaciliteiten

Algemene afspraken dyslexie

Tijdverlenging bij toetsen en overhoringen

Bij toetsen en overhoringen heeft een dyslectische leerling recht op extra tijd. De richtlijn is ongeveer 25% van de duur van het proefwerk of de overhoring.

Afwijkende normering bij spelfouten

1. Toetsing bij Nederlands:

- In klas 1 worden alleen fouten in de werkwoordsvormen, hoofdletters en leestekens aangerekend. Vanaf klas 2 worden ook fouten tegen de regels die op dat moment worden getoetst aangerekend.
- Bij toetsen en schoolexamens waarbij niet in eerste instantie spelling wordt getoetst, bijvoorbeeld leesvaardigheid, worden spelfouten niet aangerekend.
- Bij alle toetsen en schoolexamens kan bij een aantal vragen aangegeven worden dat een fout tegen hoofdletter en sluittekens meetelt. Deze fouten tellen voor dyslectische leerlingen even zwaar mee.
- Om de leerling goed voor te bereiden op het centraal schriftelijk examen, kan bij overige schoolexamens spelling voor een klein deel meegeteld worden. Het CvTE (College voor Toetsen en Examens) heeft immers bepaald dat spelling bij het centraal examen voor alle leerlingen even zwaar telt.
Schoolexamens waarbij schrijfvaardigheid getoetst wordt, maakt de dyslectische leerling op de computer met gebruik van de spellingcontrole.

2. Toetsing bij Moderne vreemde talen:

- Bij toetsing van idioom worden duidelijk dyslectische fouten niet meegerekend (vb. Duits: Mathematik i.p.v. Mathematik; Engels: hause i.p.v. house; Frans: avior i.p.v. avoir).
- Vaak wordt de volgende vuistregel gehanteerd: wanneer hardop uitgesproken het juiste woord 'klinkt', is er bij afwijkende spelling sprake van een dyslectische fout. De afwijking mag echter niet zo groot zijn dat het geschreven woord niet herkenbaar meer is.
  - Duits
    - Hoofdletters/kleine letters worden niet fout gerekend.
    - Het gebruik van de Umlaut wordt alleen fout gerekend in die oefening die het gebruik van die regel toetst (sterke werkwoorden en meervoudsvormen)
  - Frans
    - Lidwoorden (le/la/l'/les) worden half fout gerekend vanwege het grammaticale karakter.
    - Het vergeten of verkeerd schrijven van accenten wordt niet fout gerekend.
  - Toetsing bij overige vakken:
    - Bij deze vakken worden spelfouten in het Nederlands niet aangerekend.

- Spelfouten bij schrijfoopdrachten, werkstukken etc. die de leerling thuis en/of op de computer maakt:
  - Van de leerling mag worden verwacht dat bij deze opdrachten de spelling aan de eisen voldoet. De leerling kan hierbij immers gebruik maken van spellingcontrole, grammaticacontrole of ondersteuning van anderen.
  - Schrijfoopdrachten die getoetst worden, ook bij schoolexamens, mag een dyslectische leerling op de computer maken met gebruikmaking van de spellingcontrole.

Grammatica

Grammaticale fouten tellen mee. Dat geldt ook voor vertaalfouten.

Spreekvaardigheid en luistervaardigheid

Hiervoor geldt geen aangepaste regeling. Leerlingen dienen gebruik te maken de aangeboden auditieve leermiddelen behorende bij de leer methode.

Recht op mondelinge herkansing bij de moderne vreemde talen

Wanneer een leerling met een (tijdelijke) dyslexiekaart een schriftelijke overhoring bij de moderne vreemde talen onvoldoende maakt, heeft hij of zij het recht deze mondeling te herkansen. Het hoogste cijfer wordt vervolgens in Magister ingevoerd. Een goede uitspraak is hierbij een vereiste. De overhoring wordt altijd eerst schriftelijk gemaakt.

Als een leerling zich aantoonbaar niet heeft voorbereid op de schriftelijke overhoring kan hem het recht op een mondeling herkansing ontzegd worden.

De docent bepaalt het tijdstip van de mondelinge overhoring. In het algemeen zal dit zo kort mogelijk na de schriftelijke overhoring zijn.

Proefwerken kunnen niet mondeling worden afgenomen.

Specifieke afspraken

Na overleg tussen leerling, ouders en dyslexiecoördinator kunnen in aanvulling op bovenstaande afspraken specifieke afspraken gemaakt worden. Te denken valt aan de inzet van spraakondersteuning en het gebruik van computers bij toetsing. Specifieke afspraken worden alleen gemaakt als uit het psychodiagnostisch onderzoeksverslag de noodzaak van deze afspraken blijkt.

Overig

Achterop de dyslexiekaart staan de volgende verantwoordelijkheden van de leerling:

- Zet altijd een D op je proefwerkblad!
- Zorg dat je op tijd in de les bent, anders heb je geen recht op tijdverlenging.
- Geef tijdig bij de docent aan dat je extra tijd nodig hebt.
- Mondeling overhoren: je maakt altijd eerst het schriftelijk werk mee. Je moet zelf om een mondelinge overhoring vragen.
- Zorg dat je huiswerk altijd in orde is. Corrigeer je fouten met een andere kleur.
- Neem als het nodig is aantekeningen van een klasgenoot over.
- Als jouw inzet bij een vak onvoldoende is, mag je van een docent ook geen extra inzet verwachten!